

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

О. В. РОСТОВСЬКА (Ніжин)

Міжнародна наукова конференція "Східні слов'яни. Мова. Історія. Культура"

14—15 липня 1997 р. у Ніжині на базі історико-філологічного факультету Державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя відбулася міжнародна наукова конференція "Східні слов'яни. Мова. Історія. Культура." її організували Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАНУ та Ніжинський педагогічний інститут.

У роботі конференції взяли участь науковці з Києва, Ніжина, Харкова, Москви, Єльця.

Пленарне засідання конференції відкрив ректор Ніжинського педінституту, проф. В. П. Яковець. У своєму виступі він відзначив, що в умовах творення національних держав на терені колишнього СРСР, незважаючи на труднощі перехідного періоду, наука і культура взаємозбагачують слов'янські народи, зберігають загальнолюдську єдність. В. П. Яковець підкреслив, що ніжинська славистична школа добре відома в світі науковими доробками, іменами і традиціями. Декан історико-філологічного факультету НДПІ, проф. Г. В. Самійленко виголосив доповідь "Чернігівська літературна школа кінця XVII—XVIII ст.", в якій на багатому історичному та культурологічному матеріалі вперше доводить, що наприкінці XVII - - в першій половині XVIII ст. у Чернігові була сформована літературна школа, на чолі якої стояв Лазар Баранович, охарактеризував основні її ознаки, з'ясував, чому саме у XVIII ст. ця школа перестала існувати.

Проф. В. І. Макаров (Єлець, Росія) свою доповідь присвятив проблемі національного й інтернаціонального в контексті російсько-українських зв'язків учених-гуманітаріїв XIX—XX ст. Зокрема, він підкреслив, що східнослов'янській науковій традиції властива єдність в об'єктивному і результативному пошуку істини.

С. В. Зінченко (Ніжин) у виступі "Ніжин: від Нѣжатины чи від Уненьж?" зупинився на проблемі визначення стародавньої назви міста Ніжин, спробував розкрити етимологію сучасної назви, що базується на перших літописних згадках топоніма Нежатины нива, Ніжатины, Уненьж та археологічних даних останніх років.

Доц. О. В. Ростовська у виступі "Етнонім "Русь-Україна" в писемних джерелах XII—XVII століть" відзначила, що минає 810 років з часу першої писемної згадки слова "Україна", яке трансформувалося (аналогічно слову "Русь") з етноніма в політонім, тобто в самоназву держави; проаналізувала історичні джерела, що засвідчують генетичну спорідненість традицій Київської Русі й України, як державних утворень.

Доповідь доц. Ф. Т. Євсєєва "Особливості відображення купальської обрядовості у східнослов'янських пам'ятках писемності XIV—XVII ст." дозволила скласти уявлення про значення слова "купала", про своєрідність фіксації літньої обрядовості східних слов'ян та походження купальського ритуалу. Автор навів цікаві писемні пам'ятки, які описують східнослов'янські купальські обрядові дії, а також висловив припущення про його антське походження.

Проф. В. Ю. Ф р а н ч у к (Київ) у доповіді "Відгуки язичницьких вірувань слов'ян у київському літописанні" розглянула давньоруську традицію найменування новонароджених. Провела думку, що, будучи наслідком язичницького світогляду, ця традиція пов'язувала живих і померлих представників княжого роду, а розкриття системи, що лежить в основі цієї традиції, дасть змогу зробити ще один крок у з'ясуванні витоків східнослов'янської княжої династії.

Робота конференції продовжувалася у двох секціях: "Роль писемних пам'яток у розвитку духовної культури східних слов'ян" та "Мовні особливості пам'яток писемності XI–XVIII ст.". Усі доповіді викликали жвавий інтерес, подекуди гостру дискусію.

Заслужують на увагу наукові дослідження молодих викладачів. Зокрема, О. Г. С а м о й л е н к о (Ніжин) у виступі "Давньоруські літописи як джерело дослідження в науковій спадщині вчених-істориків Ніжинської вищої школи другої половини XIX — початку XX ст." проаналізував праці професорів М. М. Бережкова, М. І. Лілеєва, В. Г. Ляскоронського, які збагатили світову та вітчизняну історіографію новими методами і напрямками аналізу. С. Г. Самойленко (Ніжин) у повідомленні "Писемні пам'ятки в книжних зібраннях вчених у бібліотеці Ніжинської вищої школи" відзначив, що багато першодруків і літописних текстів XV — першої половини XIX ст. з фондів рідкісної літератури раніше знаходились у приватних бібліотеках учених Росії, України, Німеччини тощо. Вперше охарактеризував їх історико-культурологічну цінність.

Проблемі вивчення рукописної книги як єдиного культурологічного комплексу був присвячений виступ Г. В. А к с е н о в о і (Москва) на тему: "Луцьке Євангеліє XIV ст. як пам'ятка давньоруської писемності". Дослідниця переконливо показала походження книги з новгородських книгописних майстерень, а самого писця — з Волині. У доповіді С. Х. Ш и р о к о р а д (Харків) "Євангельська притча про таланти у Нестеровім "Житті Теодосія Печорського", присвяченій дослідженню поетики апографічного твору, стверджується святість Києво-Печерського монастиря, історична зумовленість його заснування та розбудови, важливість пам'ятки як джерела вивчення церковної історії Київської Русі.

Науковий інтерес викликати доповіді: М. Ю. Н е б о р с ь к о г о (Москва) "Візантійці в Київській Русі: досвід кількісного аналізу"; Г. А. С а в ч е н к о і Ф. Т. Є в с є є в а (Ніжин) "Міф і ритуал у слов'янських пам'ятках писемності XVIII ст."; О. В. Шинкаренко (Ніжин) "Риси бароккової поетики в творчості М. В. Гоголя і Г. С. Сковороди: лінгвістичний аспект".

Істотно збагачують історичну науку дослідження мовознавчого характеру. Це, зокрема, доповіді Л. А. Г н а т е н к о (Київ) "Передача голосних звуків у староукраїнських ділових пам'ятках останньої чверті XIV — першої чверті XVII ст."; Н. І. К л и п и (Ніжин) "Про функціонування винокурної термінології у пам'ятках російської ділової писемності XVII ст."; В. Ю. Г а л ь ч у к (Ніжин) "Наслідки переміщення праслов'янського наголосу у відприкметникових прислівниках (на матеріалі староукраїнських пам'яток)" та інші.

Наукова конференція збагатила учасників і гостей не лише дослідницькими пошуками, а й ознайомила їх з духовним, культурологічним багатством інститутської бібліотеки та її перлинами — музеєм рідкісної книги і Гоголівським центром. Такі конференції дають стимул для подальших творчих контактів науковців.